

KRAL DAVUT İLE GOLYAT İKONOĞRAFİSİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ*

Dr. Öğr. Üyesi Akın TERCANLI

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Tarihi ve
Sanatları Bölümü

akintercanli@kilis.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-8736-0126>

doi: 0.31834/ortadoguvegoc.1118182

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 18 Mayıs / 18 May 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 15 Haziran / 15 June 2022

Yayın Tarihi / Published: Haziran / June 2022

Yayın Sezonu / Pub Season: June / Haziran

Atıf / Cite: Tercanlı, A. (2022). Kral Davut ile Golyat İkonografisi
Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Ortadoğu ve Göç*, 12(1). ss.111-142

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi
ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by
at least two referees and checked via a
plagiarism detector.

* Bu makale, 29-30 Kasım 2021 tarihleri arasında Kilis 7 Aralık Üniversitesi tarafından düzenlenen “Uluslararası Tarihten Günümüze Yahudilik Sempozyumu’nda “*Semavi Dinlerde Hz. Davut İle Golyat İkonografisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*” başlıklı özet bildirinin gözden geçirilerek değiştirilmiş ve tam metin eklenmiş halidir.

Öz

Samuel-I kitabındaki bilgilere göre genç bir çoban iken Filistiler ile İsrailoğulları arasındaki savaşa kendi istediğiyle dâhil olan Hz. Davut (M.Ö. 1010-940), İsrail halkına meydan okuyan iri cüsseli Golyat adındaki savaşıya karşı çıkmıştır. Düşmanın saldırısını ustaca savuşturan genç Davut, elindeki sapanla alnının ortasından vurarak Golyat'ı önce yere sermiş ardından da onun üzerine çıkarak kılıçla başını kesmiştir. Meydan okuma vasıtasıyla gerçekleşen bu hadise Davut'un askeri ve siyasi kariyerini de başlatmıştır. Tasvir sanatları açısından özellikle Avrupa resminde çok geniş yer tutan bu ikonografik konu hem *Tevrat* hem de *Kur'an-ı Kerim*'de detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. İki din arasındaki ortak ikonografik metni dikkatli bir şekilde analiz ettiğimizde tek farkın Hz. Davut yerine "Kral David" Golyat yerine de "Câlût" denmesiyle sınırlı olmadığı bir başka ifade ile kutsal anlatılardaki tek farkın "isim değişikliği" olmadığı görülür. Orta doğu kaynaklı iki dinin, aynı ikonografik metinleri farklı yorumlamasıyla başlayan değişimler, İslamiyet'in kutsal kişiliklerin tasvirini yasaklayan genel tutumu ve Hristiyanlığın bu konudaki "serbest" yaklaşımı sanat açısından konunun daha farklı bir zeminde ilerlemesine doğrudan olanak sağlamıştır. Biz de bu çalışmamızda semavi dinlerin kutsal olarak kabul ettiği ancak sadece İslamiyet'in "Peygamber" sıfatıyla benimsediği Hz. Davut'un tarih sahnesine çıkmasına sebep olan bir mücadeleyi ikonografik açıdan karşılaştırmalı bir şekilde ele alacağız. Çalışmamızın temel amacı Hz. Davut ve Golyat ikonografisinin dinler arasındaki metinsel farklılıkları ve bu farklılıkların sanatsal izdüşümlerini incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Davut, Kral David, Golyat, Câlût, İkonografi

A Comparative Analysis on The Iconography of King David and The Goliath

Abstract

According to the information in the book of Samuel-I, Prophet David (1010-940 BC), who was involved in the war between the Philistines and Israelis voluntarily when he was a young shepherd, flied in the face of the big-bodied warrior named Goliath who challenged the people of Israel. Fending off the attacks of the enemy skillfully, young David struck Goliath in the middle of the forehead with the sling in his hand knocking Goliath down, and then climbed on top of him and cut off his head with a sword. This event, which took place through the challenge, also jumpstarted David's military and political career. This iconographic subject, which has a very large place in European painting in terms of pictorial arts, is explained in detail in both the Torah and the Qur'an. When we analyze the texts of the two religions carefully in terms of the iconographic similarities between them, it is seen that the difference is not limited to the naming of “King David” instead of Prophet David and “Cālūt” instead of Goliath, in other words, the “name difference” is not the only difference in the sacred narratives. The changes that started with the different interpretations of the same iconographic texts by two religions originating from the Middle East, the general attitude of Islam that prohibits the depiction of holy personalities, and the “free” approach of Christianity on this issue directly allowed the subject to progress on a different ground in terms of art. In this study, we will discuss the struggle that led to the appearance of Prophet David, whom the monotheistic religions considered sacred but only as the “Prophet” in Islam,

to appear on the stage of history in an iconographically comparative way. The main purpose of our study is to examine the textual differences between religions and the artistic projections of these differences on the iconography of Prophet David and Goliath.

Keywords: Prophet David, King David, Goliath, Cālūt, Iconography

Giriş

Yahudi inancının önemli isimlerinden biri olan Yahudiler tarafından “Kral” ve “Lider” sıfatıyla benimsenen Hz. Davut¹, sadece dini yönüyle değil tarihi bir şahsiyet olarak da yüzyıllar boyunca önemini korumaktadır. *Tevrat* metinlerinde genç bir çoban iken Yahudi halkına zulmeden ve “iri cüsseli” olarak tanımlanan Golyat adındaki Filistili bir savaşıya karşı vermiş olduğu mücadeleyle tarih sahnesine çıkan Davut, bir nevi zulme karşı duruşu ve mensubu olduğu kavmin değerlerini savunmasıyla da siyasi kariyerini başlatmıştır. Davut ve Golyat arasında gerçekleşen bu mücadele semavi dinlerin ikonografik² anlatılarına da konu olmuştur. *Eski Ahit*'te detaylı bir şekilde açıklanan bu olay *Yeni Ahit* açısından metinsel bazda hiçbir değişikliğe uğramaksızın kabul edilmiştir. Bu durum yani Yahudi ikonografisinde bahsi geçen bir olayın İncil'deki kabulü *Tevrat* ikonografisindeki anlatının benimsendiğini gösterir.

---

¹*Kitab-ı Mukaddes*'te Kral-lider olarak adı geçen Hz. Davut (M.Ö. 1010-940), İslâm inancında İsrailoğulları'na gönderilen ve kendisine Zebur verilen peygamber olarak tanımlanmıştır. Yahudi inancında Kral olarak kabul edilen Davut, *Kitab-ı Mukaddes*'te “David” ismiyle anılır. Davut'un hayatına ilişkin bilgiler *Tora-I*, *Samuel I-II*, *Krallar-I* ve *Tarihler-I* başlığını taşıyan kutsal metinlerde yer alır. Hz. Davut'un hayatı ve farklı dinlerdeki yeri hakkında daha detaylı bilgi için bkz (Skolnik, 2007, s. 444-458; Louise, 2009, s. 17-78; Mckenzie, 2000, s. 69-175; Harman, 1994, s. 21-24; Dağ, 2013, s. 4-7).

²Yahudi geleneğinde David Ameleh'e çok yer verilir. Mezmurlar ona atfedilir ve Betamikdaş'ta terennüm edilen müzik temalarının esaslarının da onun eseri olduğuna inanılır (Besalel, 2001, s. 137). *Kur'an-ı Kerim*'de de Hz. Davut'un bazı özelliklerinden sesinin güzelliği ve bu sesiyle etrafındaki varlıkları etkilemesi, kendisine ilim, hikmet ve hatipliğin verilmesi ve meslek olarak da demiri işlemesinden bahsedilmektedir. Detaylı bilgi için bkz (Harman, 1994, s. 23-24; Tümer-Küçük, 2018, s. 259).

³İkonografi, dinsel içerikli sanat yapıtlarında betimlenen dinsel olay ya da kişiyle ilgili tipleşmiş hatta bir ölçüde standartlaşmış biçim düzenlerini veya kalıplarını inceleyen bilimsel disiplin olarak tanımlanmaktadır Kavram hakkında bilgi için bkz (Sözen ve Tanyeli, 2010, s. 144).

İslam inancında, Hz. Davut ile Golyat arasında gerçekleşen mücadele hem dini hem de siyasi birtakım sonuçların birleştirici etkisiyle farklı bir zemin üzerinde etüt edilmiştir. Bu durum, peygamberlik ve hükümdarlığın Hz. Davut'un şahsında birleşmesine olanak sağlayan en güçlü unsurlardan biri olarak görülmüştür. Orta doğu menşeli semavi dinlerin konuya yaklaşımları ve metinler arasındaki tutumlarını "ikonografik" açıdan analiz ettiğimizde, aynı konuları işleyen kutsal anlatılar arasındaki tek farkın "isim değişikliği" olmadığı net bir şekilde görülür. Fiziksel özellikler başta olmak üzere, mücadelenin gerçekleştiği mekân/yer, olayın gerçekleşme şekli ve mücadele esnasında kullanılan silahların durumu gibi detaylarda ikonografik ifade farklılıkları belirgin bir şekilde göze çarpar.

İkonografik anlatı açısından Yahudilik ve İslamiyet'te karşımıza çıkan ayrıştırıcı bakış açısı "tasvir" konusunda daha bütüncül bir yaklaşımın egemenliği altına girmiş gibidir. İki dinin görsel tasvire karşı genel tutumu, dini tasvire karşı geliştirilen ve yüzyıllardır süregelen refleks ile dini figürlerin resimlenmesine/hacim sanatlarında gösterilmesine karşı benimsenen gelenek, ikonografik metinlerinde farklılık olan bu iki dini birbirine yaklaştıran en önemli unsurlardan biri olarak dikkat çeker. Kutsal figürlerin imgeleri, imgelerle yaratılan sembelleri ve betimlemeleri, inançları gereği dini konuların tasvir edilmesinde ya da sunulmasında özellikle geçirdiği köklü değişimlerin sonucunda kısıtlama bulunmayan Hristiyanlık inancında karşımıza çıkar. Hristiyan inancının baskın mezhebini ve yönetsel erkini elinde tutan Papalık kurumunun nezdinde, kutsal figürlerin simgeleştirilerek kullanılması ve bu yönüyle geniş kitlelere ulaştırılması yüzyıllar boyunca Avrupa'daki dini tasvir anlayışın en güçlü geleneklerinden biri olmuştur. Kardinaller başta olmak üzere

dini otoritenin “iyi”, “doğru” ve “dini açıdan faydalı” sıfatıyla benimsediği görsellerin/eserlerin kurumsal düzeydeki kabulünde sanatsal algıların dışında birtakım nedenlerin etkili olduğu da bilinmektedir. Bu nedenlerin başında Kilise’nin, geniş kitleleri kontrol etmek ve dünyevi iktidarlarını manevi dünyanın önderleriyle “özdeşleşim” kurarak siyasi erklerini teolojik manada güçlendirme çabaları gelir. Bu çalışmamızda da Yahudilik ve İslamiyet’teki Davut ve Golyat ikonografisinin metinsel açıdan benzeşen ve ayrılan yönlerini belirli parametrelerin ışığında ele alarak, özellikle ayrıştırıcı unsurların toplumsal anlamdaki karşılığı olan sanat eserlerindeki yansımaları üzerinde bazı değerlendirmelerde bulunulacaktır.

İkonografik analiz ile metinler arasındaki benzer ve ayrıştırıcı noktaları belirleyebilmek adına kronolojik açıdan ilk olarak *Tevrat* metnindeki ikonografinin özeti verilecek ardından *Kur’an-ı Kerim*’deki konuyu açıklayan ilgili ayetten bahsedilecektir. Konunun temel noktaları daha net bir şekilde kavranması amacıyla yaptığımız kısa özeti ikonografik analiz ve karşılaştırma kısmı izleyecektir.

Kutsal Metinlerde Kral Davut

Kutsal metinlerdeki bilgilere göre İşay’ın sekiz oğlundan biri olan genç Davut tıpkı diğer erkek kardeşleri gibi çobanlık yapar. Rab tarafından yeni kralı meshetme emriyle Davut’un babası İşay’ın evine gönderilen peygamber Samuel, kutsanma emri verilene kadar İşay’ın çocuklarını birer birer yanı çağırır ancak bu eylemi Rab tarafından onaylanmaz. Bunun üzerine Samuel, Davut’un babası İşay’a başka bir çocuğunun olup olmadığını sorar. Soru üzerine İşay, bir erkek evladı daha olduğunu ve onun çobanlık yaptığını bildirir. Peygamber

Samuel, çobanlık yapan oğulun çağrılmasını ister. Babasının isteği üzerine eve gelen kızıl saçlı Davut'u gören Sameul, Rab'bin " ...Kalk onu meshet, seçtiğim kişi odur kişi odur... " demesi üzerine elindeki yağ boynuzuyla Davut'u mesheder (Samuel I, 16: 1-13).

Kutsanan Davut etrafındaki insanlar tarafından iyi lir çalmasıyla da tanınır. Davut hükümdar olana kadar İsrailoğullarının kralı olan Saul, Rab tarafından gönderilen kötü huylu bir melek tarafından acı çekmektedir. Kral'ın adamları, onun acısını dindirmek üzere Kral'a lir çalan birisin bulunması gerektiğini söyleyerek arayışa geçerler. Davut'un iyi lir çaldığını öğrenen askerler Davut'u saraya çağırırlar. Davut bu isteği yerine getirirse de kötü ruhun azap verdiği Kral Saul zaman içerisinde Davut'a saldırmaya başlar. Saraya yerleşen Davut bir gün lir çaldığı esnada elindeki mızrakla kendisine saldıran Kral Saul'un hiddetinden canını zor kurtararak saraydan ayrılır (Samuel I, 16: 14-23). Bütün bunlar yaşanırken Ela Vadisi'nde İsraililer ile Filistililer savaşmak üzere karşı karşıya gelirler. Golyat adındaki dev cüsseli bir savaşçı İsrailileri kışkırtacak laflar söyler. Duruma kayıtsız kalamayan Davut, Kral Saul'dan Golyat ile savaşmak için izin ister. Davut'un bu isteği ilk başta güçsüz olduğu düşüncesiyle Saul tarafından kabul edilmese de Davut'un, Golyat'ı yeneceğini dair kendine duyduğu inanç sonucunda kabul edilir. İzni alan genç Davut, Kral'ın kendisine verdiği silahları ağır olduğu gerekçesiyle kabul etmez ve mücadele esnasında kullanacağı sapanı için dereden taş toplamaya gider. Sapanıyla rakibinin karşısına çıkar ve Golyat ile mücadele başlar. Rab'bine sığarak dev cüsseli Golyat'ın üzerine yürüyen Davut'un sapanıyla attığı taş iri cüseli savaşçının alnının ortasına yapışır ve Golyat yüzükoyun yere düşerek orada ölür. Rakibinin üstüne çıkan Davut, savaşçının

kılıcını alarak başını keser kestiği başı da Kral Saul'a götürür (Samuel I, 17: 1-58).

Filistililerle yaptığı mücadeleden dolayı Davut'u kutlayan ancak zamanla bu durumdan rahatsız olan Kral, onu öldürmek için harekete geçer. Saul'un kendisine zarar vereceğini anlayan Davut, çok sevdiği dostundan Kral Saul'un oğlu Yonatan'dan yardım ister. Davut'a yardım edeceğini yeminler ederek kabul eden Yonatan onu babasının yanından yaptıkları bir planla uzaklaştırmayı başarır. Davut'u öldürmekten vazgeçmeyen Kral, Davut'un evine adamlarını gönderir. Durumdan haberdar olan Davut'un eği Mikal (Saul'un kızı) askerler eve gelmeden onu bulunduğu yerden uzaklaştırır (Samuel I, 19-20).

Davut, Saul'un adamlarından belirli bir süre kaçmak için Adullam mağarası adı verilen bir yere gider ve orada kendisine inanan insanlarla birlikte bir süre kalır (Samuel I, 22: 1-5). Saul'un arayışları, Davut ve yanındaki askerleri Eyn-Gedi mağarasında da kalmaya zorlar. Kral farkında olmadan Davut'un gizlendiği mağaraya tek başına girer. Kral'ın mağaraya girdiğini gören Davut'un adamları, elinde fırsat varken Saul'u öldürmeleri konusunda ona baskı yapsalar da Davut bunu kabul etmez ve onun canını bağışlar (Samuel I, 24: 1-22). Saul ile yaşıanan gerginliklerin belirli bir süre yatıştığı bir zaman diliminde Davut, Naval adında Karmel isimli yerleşim yerinde yaşıyan, çok varlıklı ancak kötü huylu ve kaba bir çiftçi ile iş yapar. Adamları aracılığıyla Naval'dan yaptıkları işin bedeli için ödeme isteyen Davut'un çağrısı Naval'ın kendisini efendi, onu da köle gören tavrı ve tehdidiyle cevap bulur. Naval'ın kendisine söylediklerini öğrenen Davut çok sinirlenir ve zengin çiftçiyi öldürmek üzere kılıç kuşanan dört yüz kadar askeriyle birlikte yola çıkar. Kocası Naval'ın öldürüleceğini uşaklardan

duyan sađđörölü Avigayil bu durumu önlemek için uşaklarına içinde; iki yüz ekmek, 30 kilogram buđđday, beş koyun ve incir pestili gibi çeşitli yiyecekleri eşeklere yükletip yola çıkmalarını kendisinin de arkalarından geleceğini söyleyerek harekete geçer. Davut’la bir yamacın üzerinde karşılaşan Avigayil, hemen Davut’un önünde yere eğilir, kocasının akılsız biri olduğundan bahsederek eşi adına ondan özür diler ve yanında getirdiği yiyecekleri kabul etmesini söyler. Avigayil’in sađđörölü tavrını kutlayarak, özrün kabul edildiğini bildiren Davut bulunduğu yerden ayrılır (Samuel I, 25: 1-35).

Topraklarını genişleten ve yönetimi güçlendirmeye çalışan Davut, Ziklak adı verilen yerde Amalekleri bozguna uğratır Ziklak’ta da üç gün kalır. Amalek zaferinin etkisi devam ederken bir gün Ziklak’a üstü başı toz içinde hırpani kıyafetli bir savaşçı gelir. Davut’un huzuruna çıkan savaşçı Kral Saul’un Filistililer arasında gerçekleşen savaşta üç ođđluyla birlikte öldürüldükleri bilgisini verir. Savaşçının anlattıklarına ilk başta inanmayan Davut sorduğu sorular sonucunda Kral’ın öldüğu anlar. Kılıçtan geçirilen Kral Saul ve İsrail halkı için Davut ile mahiyetindekiler akşama kadar yas tutup ağlarlar. Yas tuttuğu günlerin birinde Davut, Rab’bine “*Yahuda kentlerinden birine gideyim mi?*” diye sorar. Rab’bin “*Hevrona git*” demesi üzere Davut, Hevron’a gider ve burada Yahuda Kralı olarak meshedilir.

Kral sarayında dinlenirken bir gün Rekav ve Baana adlı iki savaşçı kardeş, kendilerince Davut’un öcünü almak adına, Kral Saul’un geriye kalan ođđullarından İş-Boşet’in kesik başını huzura getirirler. Kesik başı Davut’a getiren iki kardeş “*İşte seni öldürmek isteyen düşmanın Saul’un ođđlu İş-Boşet’in başı*” deseler de Kral bu duruma çok öfkelenerek “*Dođđru birini*

evinde yatağında öldüren kötü kişilerin ölümü çok daha kesindir” diyerek, askerlerine iki kardeşi öldürüp ellerini ve ayaklarını kesmeleri emrini verir (Samuel II, 1: 1-16).

Hevron’da bulunan tüm İsrail kabileleri Davut’un yanına gelerek bize önder ol İsrail’in Kralı sen ol derler. Rab’bin önünde İsrail kabileleriyle antlaşma yapan Davut daha sonra meshedilerek tüm İsrail’in Kralı olur. Böylece Davut, otuz yaşında kral olur ve kırk yıl krallık yapar. Hevron’da yedi yıl, Yahuda’ya altı ay Yerusālim’de ise otuz üç yıl bütün İsrail’in kralı olur (Samuel II, 5: 1-5). Rakiplerini yenen ve halkının ihtiyaçlarını gidermek için güçlü bir yönetim mekanizması kuran Kral Davut’un hayatında gerçekleşen en önemli olaylardan biri de “Ahid Sandığı” adı verilen Tanrı’nın Sandığı’nı binlerce İsraili ile birlikte Kudüs’e getirmesi olur. Sandığı taşıyanlara elindeki liri çalarak ve dans ederek önderlik eden Kral daha sonra Rab’bine verdiği tüm nimetler için dua eder (Samuel II, 6: 1-23, Tarihler I, 13: 1-14).

Başarılı işler yaparak Rab’bin övgüsüne mazhar olan Kral Davut, ilkbaharda kralların savaşa gittiği bir dönemde Rabba kenti kuşatılırken kendisi Yerusālim’deki sarayında kalır. Bir akşamüstü yatağından kalkarak sarayının damında gezinti yapan Kral, sarayının damından dışarıda yıkanan güzel bir kadın görür. Yıkanan kadın, Davut’un komutanlarından Hititli Uriya’nın eşi Bat-Şeva’dır. Kadını yanına getirten Davut onunla yasak bir ilişki yaşar bu ilişki sonucunda da Bat-Şeva hamile kalır. Bat-Şeva’nın kendisinden hamile kaldığı anlaşılmasın diye Kral, kadının eşi komutan Uriya’yı eşyle birlikte olsun diye evine göndermeye çabalasa da adam tüm ısrarlara rağmen evine, eşinin yanına gitmeyi reddeder. Davut’un yasak bir ilişki yaşaması ve bu ilişkiden kadının hamile kalması Rab tarafından

kabul edilmez. Kral'ın bu duruma çözümünü Hititli Uriya'yı, Yoav kentinin kuşatmasında en şiddetli cepheye göndertip öldürtmesi olur. Komutan ölünce Davut, Bat-Şeva'yı eş olarak alır ve kadın ona bir çocuk doğurur. Kral'ın içinde bulunduğu durumu çözmek adına yaptığı bu girişim Rab'bin hoşuna gitmez. Rab, peygamber Natan aracılığıyla yasaklanan eylemleri işlediği için Kral'ın cezalandırılacağını bildirmek üzere görevlendirir. Peygamber Natan, Rab'bin, Davut'a verdiği nimetleri hatırlatarak yaptığı bu davranışının cezasını çekeceğini söyler. Yaptıklarından pişman olduğunu bildiren Davut'un ölmeyeceği ancak doğan çocuğun öleceği bilgisi iletilir. Uriya'nın eşinden doğan çocuk kısa süre içinde hastalanır ve ölür. Bir süre yas tutan Kral'ın içinde bulunduğu sıkıntılar sadece kendi eliyle yaptıkları da değildir (Samuel II, 11-12).

Kral, evlatları arasındaki hesaplaşmalarla da uğraşmak zorunda kalır. Oğlu Amnon'un üvey kız kardeşi Tamar'a tecavüzü, oğlu Avşalom ile Davut'u karşı karşıya getirir. Kız kardeşinin öcünü almak isteyen Avşalom, Amnon'nu öldürmek üzere bir plan yapar. Yaptığı plan üzerine, babasının haberi olmadan koyun kırpma bahanesiyle yanına çağırđığı Amnon'u adamlarına öldürtür. Olayı öğrenen Kral, oğlu Avşalom'u görmek istemez ve onu sürgüne gönderir. Bu olay üzerine Avşalom sürgün edilir. Davut'un sürgündeki oğlu Avşalom'u özlediğini anlayan Yoav, baba ile oğlu buluşturur. Oğluyla barışan Kral, Avşalom'un bir süre sonra kendisine isyan etmesinden dolayı şehri terk etmek zorunda kalır. Babasına karşı isyan eden Avşalom, komutan Yoav'ın adamları tarafından öldürülür (Samuel II, 14-18). Oğlunun ölümü üzerine üzülen ve yas tutan Kral'ın şehirde olmadığı zamanlarda aralarında konuşan İsrail halkı, Davut'un geri gelmesi ve kendilerine liderlik yapmaları

için onu ikna ederler ve Kral geri gelir (Samuel II, 19: 9-43). Rab, Krallığı'nın başına yeniden geçen Davut'tan İsrailoğulları ile Yahuda halkının sayılması emrini verir. Bunun üzerine Kral, komutan Yoav'dan İsrail'in tüm kabilelerini saymasını ister. Sayım sonucunda bazı kabilelerin nüfusunu gereğinden fazla gösterildiği için Davut, Rab tarafından cezalandırılır. Cezasının karşılığı olarak Davut'a üç seçenek sunulur. Üç seçenek arasında kalan (kıtlık, salgın hastalık ve düşmandan kaçmak) Kral, Rab'bin acıması büyüktür diyerek salgın hastalığı seçer. Seçim üzerine yetmiş bin kişi salgın hastalıktan ölür (Samuel II, 24: 1-25, Tarihler I, 21: 1-26). Bu olaylardan çok uzun bir süre sonra Davut artık yaşlanır ve güçten düşer. Sağlığı bozulan Kral sürekli üşümeye başlar. Kral'ın maiyetindekiler sürekli üşümeye başlayan Davut'un hem bu durumuna çözüm bulmak hem de ona bakması için genç bir kız olan Avişak'ı yanına getirirler. Ölene kadar Davut'a bakan genç kız Kral'ın yanında kalır ancak eşi olmaz (Krallar I, 1: 1-4).

Kral'ın son günlerinde tahta geçecek kişi konusunda bazı sorunlar yaşanmaya başlar. Sorunların yaşandığı bir gün sarayında oturan Davut, Bat-Şeva'yı karşısında görür. Bat-Şeva, Davut'a, oğlu Süleyman'ın kral olacağına dair verdiği sözü hatırlatır ve yaşanan tartışmalardan dolayı da üzüntüsünü dile getirir. Bat-Şeva'ya endişe etmemesini söyleyen Davut kendinden sonra Süleyman'ın kral olacağını yeniden teyit eder. Davut ölüm döşeğinde yeni Kral Süleyman'a adaletli olmasını, Rab'bine bağlı olmasını ve düşmanlarının yaptıklarına aynı şekilde karşılık vermesini tavsiye ederek hayata gözlerini yumar (Krallar I, 1: 11-52).

Kitab-ı Mukaddes'teki bilgilerden de anlaşılacağı üzere Kral Davut Yahudi tarihinde çok önemli bir konuma sahiptir.

Yahudilerin, Davud soyundan gelecek bir Mesih'in krallık dönemindeki ihtişamına kavuşturacağı ve Mabel'di inşa ettireceğine dair besledikleri inanç tarihsel süreç içerisindeki aidiyet zincirini de gözler önüne sermektedir (Meral, 2021, s. 122).

Bünyamin soyundan gelen Kral Saul, Rab tarafından İsrail'in ilk kralı olarak seçilmiş olsa da iktidarında beklenen hedefleri gerçekleştirememiştir. Kabileleri tek bir yönetim altında toplama konusundaki başarısızlığı ile yönetimdeki zafiyetler Rab tarafından Yahuda soyundan gelen Davut'un yeni İsrail kralı olarak meshedilmesine olanak sağlamıştır (Aydın, 2013, s. 293). Kral Davut, dağınık haldeki Yahudi kabilelerini bir araya toplayarak Yahudi Krallığı'nı kurmuş, Saul'dan sonra İsrail'in ikinci büyük kralı olarak kabul edilmiş, devlet başkanı olarak da hüküm sürmüştür. Kral'ın yönetim gücünü elinde bulundurması ve devletin sınırlarını genişletmesi³ daha önce kendisine katılmayan İsrail kabilelerinin de Davut'a biat etmesine doğrudan olanak sağlamıştır. İktidarındaki boşlukları ve zaafı gidererek güçlü bir konum elde eden Kral, Yevusluların elinde bulunan Kudüs'ü⁴ ele geçirerek tarihsel bir

---

³Mendenhall, Kral Davut döneminde kontrol edilen ve büyük krallık topraklarına katılan şehirlerin ele geçirilmeleri hakkında ilginç bilgiler vermektedir. Yazara göre şehirlerin kontrol edilmesinde tek güç siyasi üstünlük değildir. Fethedilen bölgelerdeki zayıf krallıklar, yönetim zafiyetleri ve üst düzey bürokratların taraf değiştiren tutumları Davut dönemindeki krallığın topraklarını genişletmesinde askeri üstünlük kadar etkili olmuştur (Mendenhall, 2016, s. 151). Kral Davut döneminde ve öncesinde gerçekleşen savaşlarda, Yahudi halkları kendilerinden fiziksel olarak üstün olan düşmanları karşısında Tanrı Yahve'nin desteğiyle galip geleceğine inanmışlardır (Kılıç ve Altuncu, 2017, s. 156-157).

⁴Schama, Kudüs'ü ele geçiren ve uzun yıllar yönetim merkezini Kudüs'te bulunduran Kral Davut'un şehrin savunma yapıları konusunda bir dizi önlem aldığından bahsetmektedir. Yazara göre Kudüs'ün güneyindeki tepelerde yaşayanların sık sık ayaklanmalar çıkardığı Kral tarafından

dönüm noktası oluşturmuştur. Kral'ın Kudüs'ü ele geçirmiş olması merkez yönetimin de buraya taşınması anlamına gelir (Meral, 2021, s. 26; Hasanoğlu, 2015, s. 133). Ahit Sandığı'nın yapılan bir anlaşma gereği (Nâna, 2008, s. 151) Davut'un önderliğinde Kudüs'e taşınmış olması şehre siyasi güç yanında kutsallık⁵ da kazandırmıştır (Hasanoğlu, 2020, s. 22). Davut zamanında fethedilen ve yönetim merkezi haline getirilen Kudüs'un her ne kadar günümüzdeki sınırları kadar büyük olmadığı söylenmiş olsa da (Montefiore, 2016, s. 25) bu durum krallığın yönetim mekanizmasındaki işleyişi açısından olumsuz bir durum yaratmamıştır. Davut'un Kudüs merkezli bir krallık inşa etmiş olması ve dağınık haldeki Yahudi kabilelerini birleştirmesi kendisinden sonra gelen ve Bat-Şeva'dan doğan oğlu Hz. Süleyman'a güçlü bir krallık bırakmasıyla son bulmuş ancak bu güçlü krallık, M.Ö. 920 yılında parçalanarak ikiye bölünmüştür. Bu parçalanmaya göre kuzeyde İsrail güneyde ise daha önce tek bir merkezi yönetim altında birleşen Yahuda Krallığı yer almıştır. Yahudi tarihinde parçalanmanın yankıları, izleri silinemeyecek ciddi kültürel ve teolojik sorunlara da zemin hazırlamıştır (Kurt, 2007, s. 49). İsyancılar, mücadeleler, çatışmalar ve kitlesel sürgünler merkezi otoritenin kaybolması sonucunda ortaya çıkan toplumsal travmaların temelinde

---

bilinmektedir. Bu duruma çözüm bulan Kral, önemli tepelere şehri korumak amacıyla bir dizi savunma yapıları ile kaleler inşa ettirmiştir (Schama, 2019, s. 70).

⁵Semavi dinlerin beşiği olan Kudüs, Hz. Davut döneminden sonra pek çok kez tahrip edilmiştir. En büyük tahribatlardan birisi de Haçlı Seferleri döneminde yaşanmıştır. Haçlı Seferleri sırasında sadece Kudüs ve çevresindeki Müslümanlar zarar görmemiş İslam Sanatı'nın çok önemli yapıları ya değişikliğe uğramış ya da tahrip edilerek içerisindeki değerli eşyalar çalınmıştır (Hasanoğlu, 2020, s. 92).

yönetimdeki parçalanmaların etkileri belirleyici olmuştur (Kılıç ve Altuncu, 2016, s. 517).

Davut ve Golyat İkonografisinin Özeti⁶

Savaşmak üzere ordularını bir araya getiren Filistililer ile İsraililer, aralarındaki vadiyi geçen tepenin iki yamacında karşı karşıya gelirler. Filisti ordugâhından boyu altı arşın bir karış olan Gatlı Golyat adında usta bir dövüşçü ortaya çıkar. Başına tunç miğfer takan ve pullu bir zırh kuşanan savaşçının kalkanı da başkası tarafından taşınır. İsrail ordusuna meydan okuyan Golyat, kendisi ile savaşması için karşısına birinin çıkarılmasını defalarca tekrar eder. İşay'ın sekiz oğlundan biri olan Davut, babası tarafından kardeşlerine bakmak için savaşın olduğu ordugâha gönderilir. Davut, Golyat'ın İsraililere meydan okumasını burada duyar. Bu duruma kızarak karşı çıkan Davut, Kral Saul'den, Golyat ile dövüşmek için izin ister. İlk seferinde genç olduğu için Davut'u engelleyen Saul, sonra kabul eder ve kendi zırhı ile kılıcını ona verir. Alışık olmadığı için bunları kullanamayan Davut, değneği alır, dereden de beş çakıl taşı seçer. Golyat, saldırmak amacıyla Davut'a doğru ilerleyince Davut da onunla dövüşmek üzere koşmaya başlar. Elini dağarcığına sokup bir taş çıkaran Davut'un sapanla attığı taş, Filistilinin alınına çarpıp saplanır ve Golyat yüzüstü yere düşer. Elinde kılıç olmaksızın Golyat'ı yere seren Davut, rakibinin üzerine çıkar ve Golyat'ın kılıcını kınından çektiği gibi Filistilinin başını keser. Golyat'ın öldüğünü gören Filistililer bu olay üzerine kaçmaya başlar.

---

⁶İkonografinin tamamı için bkz (Samuel I, 17: 1-58).

İkonografik Analiz⁷

Aşağıdaki karşılaştırma listesinde Hz. Davut ile Golyat ikonografisini temel alan kutsal metinler üzerinde durulmaktadır. Detaylı bir şekilde ele aldığımız metinlerde; yer/mekân, isimlendirme, fiziksel özellikler ve mücadele esnasında kullanılan savaş malzemeleri gibi olay örgüsünün gerçekleşmesi açısından fikir veren unsurlar iki semavi dinin anlatıları üzerinden analiz edilmektedir.

İkonografik Analiz	1. Yer/Mekân
Yahudi İkonografisi	<i>“Filistililer Yahuda’nın Soko Kenti’nde toplandılar. Soko ile Azeka Kenti arasındaki Efes-Dammim’de ordugâh kurdular.” “Saul ile İsraililer de toplandılar. Ela Vadisi’nde ordugâh kurup Filistililer’e karşı savaş düzeni aldılar.”</i>
İslam İkonografisi	<i>“Şüphesiz Allah sizi bir ırmakla imtihan edecektir. Kim ondan içerse benden değildir. Kim onu tatmazsa işte o bendendir. Ancak eliyle bir avuç alan başka.” dedi. İçlerinden pek azı hariç, hepsi ırmaktan içtiler.”</i>

⁷Yahudi ikonografisi için kullanılan metin Samuel I, 17: 1-58’dir. İslam ikonografisinde de Bakara Suresi’nin 249-252. ayeti esas alınmıştır.

İkonografik Analiz	2. İsimlendirme
Yahudi İkonografisi	Kral Saul David Golyat İşay (Davut'un Babası)
İslam İkonografisi	Tâlût Davut Câlût
İkonografik Analiz	3. Fiziksel Özellikler
Yahudi İkonografisi	A) Davut “... Davut, kızıl saçlı, yakışıklı bir genç...” B) Golyat “... Filisti ordugâhından Gatlı Golyat'ın boyu altı arşın bir karıştı (2. 9 m.)...”

İslam İkonografisi	Davut ve Golyat'ın fiziksel özellikleri hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.
İkonografik Analiz	4. Savaş Malzemeleri ve Diğer Gereçler
Yahudi İkonografisi	<p>A) Davut</p> <p>“... Sonra kendi giysilerini Davut'a verdi; başına tunç miğfer taktı, ona bir zırh giydirdi... Davut giysilerinin üzerine kılıcını kuşanıp yürümeye çalıştı. Çünkü bu giysilere alışık değildi. Saul'a, “Bunlarla yürüyemiyorum” dedi, “Çünkü alışık değilim.” Sonra giysileri üzerinden çıkardı... Değneğini alıp dereden beş çakıl taşı seçti. Bunları çobandağarcığının cebine koyduktan sonra sapanını alıp Filistili Golyat'a doğru ilerledi... Sonra koşup üzerine çıktı. Golyat'ın kılıcını tutup kınından çektiği gibi onu öldürdü ve başını kesti... ”</p> <p>B) Golyat</p> <p>“... Başına tunç miğfer takmış, pullu bir zırh kuşanmıştı. Tunç zırhın ağırlığı beş bin şekeldi (57. 5 kg.)... Baldırları zırhlarla korunmuştu. Omuzları arasında tunç bir pala asılıydı... Mızrağının sapı dokumacı tezgâhının sırası gibiydi. Mızrağın demir başının ağırlığı altı yüz</p>

	<i>şekeldi (6. 9 kg.). Golyat'ın önüsıra kalkanını taşıyan bir adam yürüyordu... ”</i>
İslam İkonografisi	Mücadele esnasında Davut ve Golyat'ın kullandığı savaş malzemeleri hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.
İkonografik Analiz	5. Eylemin Gerçekleşme Şekli
Yahudi İkonografisi	<i>“... Davut, elini dağarcığına sokup bir taş çıkardı, sapanla fırlattı. Taş Filistili'nin alnına çarpıp saplandı. Filistili yüzükoyun yere düştü. Böylece Davut Filistili Golyat'ı sapan ve taşla yendi. Elinde kılıç olmaksızın onu yere serdi. Sonra koşup üzerine çıktı. Golyat'ın kılıcını tutup kınından çektiği gibi onu öldürdü ve başını kesti... ”</i>
İslam İkonografisi	<i>“... Derken, Allah'ın izniyle onları bozguna uğrattılar. Davud, Câlût'u öldürdü... ”</i>

Yukarıdaki karşılaştırmalı analiz listesinde *Samuel-I* ve *Bakara Suresi*'ndeki ilgili bölümler ele alınmıştır. İkonografi açısından üzerinde durduğumuz konulardan biri de Golyat'ın ölüm şeklidir. *Eski Ahit*'teki kutsal metinler incelendiğinde Golyat'ın ölüm şekli bir başka ifade ile Golyat'ı öldüren kişinin kimliği

hakkında farklı açıklamaların yer aldığı görülür. Aşağıdaki tabloda bu durum daha net bir şekilde görülmektedir.

İkonografik Analiz	Golyat'ın Ölüm Şekli
Yasanın Tekrarı 2: 10-11	<p>10-“Daha önce orada Anaklılar kadar uzun boylu, güçlü ve kalabalık olan Emliler yaşıyordu.”</p> <p>11-“Emliler Anaklılar gibi Refalılar’dan (Refaim vadisinde yaşayan iri cüsseleriyle tanınan Filistililer) sayılırdı... Moavlılar onlara Emliler adını takmıştı.”</p>
Tarihler 1, 20: 5-8	<p>5-“İsraililer’le Filistililer arasında çıkan bir başka savaşta Yair oğlu Elhanan, Gatlı Golyat’ın kardeşi Lahmi’yi öldürdü. Golyat’ın mızrağının sapı dokumacı tezgahının sıığı gibiydi.”</p> <p>6-“Gat’ta bir kez daha savaş çıktı. Orada dev gibi bir adam vardı. Elleri, ayakları altışar parmaklıydı. Toplam yirmi dört parmağı vardı. O da Rafa soyundandı.”</p> <p>7-“Adam İsraililer’e meydan okuyunca, Davut’un kardeşi Şima’nın oğlu Yonatan onu öldürdü.”</p>

	<p>8-“Bunlar Gat’taki Rafa soyundandı. Davut’la adamları tarafından öldürüldüler.”</p>
<p>Samuel 2, 21: 19-22</p>	<p>19-“İsrailliler’le Filistililer arasında Gov’da bir savaş daha çıktı. Beytlehemli Yareoregim’in oğlu Elhanan, Gatlı Golyat’ı öldürdü. Golyat’ın mızrağının sapı dokumacı tezgahının sıırığı gibiydi.”</p> <p>20-“Gat’ta bir kez daha savaş çıktı. Orada dev gibi bir adam vardı. Elleri, ayakları altışar parmaklıydı. Toplam yirmi dört parmağı vardı. O da Rafa soyundandı.”</p> <p>21-“Adam İsrailliler’e meydan okuyunca, Davut’un kardeşi Şima’nın oğlu Yonatan onu öldürdü.”</p> <p>22-“Bunların dördü de Gat’taki Rafa soyundandı. Davut’la adamları tarafından öldürüldüler.”</p>
<p>Tarihler 1, 20: 5</p>	<p>5-“İsrailliler’le Filistililer arasında çıkan bir başka savaşta Yair oğlu Elhanan, Gatlı Golyat’ın kardeşi Lahmi’yi öldürdü. Golyat’ın mızrağının sapı dokumacı tezgahının sıırığı gibiydi.”</p>

Bakara Suresi'nin 251. ayetindeki “ ...Derken, Allah'ın izniyle onları bozguna uğrattılar. Davud, Câlût'u öldürdü... ” ifadesi ile Samuel-I'deki 17: 51. bölüm “ ...Sonra koşup üzerine çıktı. Golyat'ın kılıcını tutup kınından çektiği gibi onu öldürdü ve başını kesti...” ikonografisi eylemin gerçekleşme şekli açısından farklılık gösterse de Golyat'ın, Davut tarafından öldürülmüş olduğunu net bir biçimde ortaya koyması açısından önemlidir. Eylemin Davut tarafından yapılmış olduğunu vurgulayan bu metinler, İslam ikonografisi ile Yahudi ikonografisinin Samuel-I (17: 1-58) kitabındaki ortak anlatı varlığını ortaya koyar.

Kutsal kitapları temel alarak “Golyat'ın Ölümü” meselesi konusunda yaptığımız değerlendirmeye göre Tevrat metinleri açısından kabul edilen ortak bir ikonografinin var olduğunu söylemek zordur. Samuel-I'de (17: 1-58) detaylı bir şekilde açıklanan “ ...Davut Filistili Golyat'ı sapan ve taşla yendi. Elinde kılıç olmaksızın onu yere serdi. Sonra koşup üzerine çıktı. Golyat'ın kılıcını tutup kınından çektiği gibi onu öldürdü ve başını kesti... ” ikonografisi, Golyat'ın net bir şekilde Davut tarafından öldürüldüğünü vurgulamaktadır. Tarihler-1'deki (20: 5-8) “ ...Gat'ta... savaş çıktı. Orada dev gibi bir adam vardı. Elleri, ayakları altışar parmaklıydı. Toplam yirmi dört parmağı vardı. O da Rafa soyundandı. Adam İsraililere meydan okuyunca, Davut'un kardeşi Şima'nın oğlu Yonatan onu öldürdü... ” ikonografisi ile Samuel-II'deki (21: 19-22) “ ...Adam İsraililer'e meydan okuyunca, Davut'un kardeşi Şima'nın oğlu Yonatan onu öldürdü... ” ifadesi Samuel-I'deki anlatımlarla uyuşmamaktadır. Tarihler-I ile Samuel-II'deki “ ...Davut'un kardeşi Şima'nın oğlu Yonatan onu öldürdü... ” açıklaması iki ikonografik metin arasındaki benzer anlatımı net bir biçimde yansıtmakta ve Golyat'ın Davut tarafından öldürülmediğini bildirmektedir.

Yasanın Tekrarı'ndaki (2: 10-11) “ ...Daha önce orada Anaklılar kadar uzun boylu, güçlü ve kalabalık olan Emliler yaşıyordu. Emliler Anaklılar gibi Refalılar'dan (Refaim vadisinde yaşayan iri cüsseleriyle tanınan Filistililer) sayılırdı... ” ikonografisi, Golyat'ın menşei hakkında bilgi verir. Buradaki ifadeden yola çıkan araştırmacılar (Küçük, 1993, s. 38), Gatlı Golyat'ın Refaim soyundan geldiğini düşünmektedirler. Buradaki ikonografik açıklamanın konumuz açısından önemi de Golyat'ın fiziksel özelliği konusunda yapılan detaylı açıklamalardır. Bu bağlamda, *Tevrat* ikonografisine ait incelediğimiz metinlerde Golyat adındaki savaşçının iri cüsseli yapısından ve vücut ölçülerinin genişliğinden bahsedilmektedir. Bir diğer deyişle Golyat'ın fiziksel özelliklerinden bahseden kutsal kitaplar Yahudi ikonografisi açısından ortak ikonografik anlatımı ve dili gözler öne sermektedirler.

Sonuç

İkonografilerde, Hz. Davut'un rakibini yenmesi ortak bir noktayı işaret etmektedir. Hz. Davut'u, Golyat ile mücadele etmeye iten temel sebeplerin başında Golyat'ın İsrail halkına karşı takındığı tavır itici güç olmuştur. Metinlerde, haksız bir olayın sona erdirilme mücadelesinin konu edinildiği de açıkça görülmektedir. Hz. Davut'un İsrailoğullarına yönelik tehditlere son vermek istemesi ve bu isteğini kendisinden fiziksel olarak daha güçlü rakibi karşısında, Tanrı Yahve'nin desteğiyle başarabileceğine dair inancı farklı ikonografik anlatıların belirgin mesajı olarak görülmektedir. Semavi dinler açısından farklılık sadece olayın gerçekleşme şeklinde değil sonrasında da kendisini gösterir. Hz. Davut'un, Golyat'ı yenmesi Yahudi ikonografisinde kariyerinin başlangıcı olarak kabul edilirken İslam'da, hükümdarlık ve hikmet verilmesine sebep olan önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir. İslam'a göre peygamberlik ve hükümdarlık Hz. Davut'un şahsında birleşmiştir. İslamiyet ile Yahudiliğin "tasvire" karşı genel tutumu bahsi geçen ikonografinin sanatsal karşılığını Hıristiyan inancında şekillenen eserlere bırakmıştır (Res. 1-4). Bahsi geçen ikonografinin Avrupa sanatı açısından özellikle XVII. yüzyılda diğer dönemlere nazaran daha fazla popüler olduğu bilinmektedir. Bu durumu, Kral Davut'un rakibini yenmesine odaklanan "güç" anlayışının farklı bir zemin üzerinde yeniden yorumlanması şeklinde anlamak da mümkündür. Hz. Davut ile Golyat arasındaki mücadelenin günümüzde dahi edebi anlatılardan karikatür düzeyindeki görsel sanatlara kadar birbirinden farklı pek çok alanda yer aldığı bilinmektedir. Bazı tasvirlerde karşımıza çıkan ikonografik detay eksikliği ya da farklılıklara rağmen betimlemelerin varlığı, Kral Davut ile Golyat arasındaki mücadelenin simgesel argümanlarıyla halen

yaşatıldığını gösterir. Yahudi ikonografisine ait bir konunun “hakarete” karşı yapılan bir savunmanın sembolü haline gelmesi dini figürlerin tarihi şahsiyete bürünmesiyle yorumlanabilecek bir durumu da ortaya koymaktadır.

Kaynaklar

- Aydın, M. (2013). Ana hatlarıyla Dinler Tarihi (Tarih, İnanç ve İbadet). İstanbul: Neşe Yayınları.
- Besalel, Y. (2001). “David Ameleh”. Yahudilik Ansiklopedisi, C.1, İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın.
- Dağ, Y. (2013). Yahudilik’te ve İslâm’da Hz. Davud. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Harman, F. Ö. (1994). “Dâvûd”. TDV İslâm Ansiklopedisi, C.9, İstanbul: TDV Yayınları.
- Hasanoğlu, E. (2015). Tanah’a Göre Kudüs’ün Kutsallaşma Süreci. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 24, 126-148.
- Hasanoğlu, E. (2020). Kudüs Hakkında Genel Bilgiler ve İslam Fethine Kadar Kudüs. (Ed: Osman Aydın), Huzuru Bekleyen Şehir Kudüs içinde (8-59). İstanbul: İlim Yayma Vakfı.
- Hasanoğlu, E. (2020). Haçlılar Döneminde Kudüs. (Ed: Osman Aydın), Huzuru Bekleyen Şehir Kudüs içinde (90-95). İstanbul: İlim Yayma Vakfı.
- Kılıç, S. ve A. Altuncu. (2016). Yahudi Geleneği Bağlamında Sürgün. II. Ortadoğu Konferansları: Ortadoğu’daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu (Bildiri Kitabı), 516-524.
- Kılıç, S. ve A. Altuncu, (2017). Yahudilikte Savaş Kuralları ve Savaşla İlgili Yaklaşımlar. Turkish Studies, 12/20, 149-166.
- Kurt, O. A., Aykut, A. A. (2019). Dinler Tarihi. (Ed: Murat Demirkol), Ankara: Bilay Yayınları.

Kurt, O., A. (2007). Erken Dönem Yahudi Tarihi (Yahudiliğin Mimari Erza). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.

Kur'an-ı Kerim Meâli.

Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur ve İncil).

Küçük, A. (1993). "Câlût". TDV İslâm Ansiklopedisi, C.7, İstanbul: TDV Yayınları.

Küçük, A., Tümer, G., Küçük, A. M. (2018). Dinler Tarihi. Ankara: Berikan Yayınevi.

Louise, C. S. (2009). Anicent World Leaders: King David. Londra: Chelsea House Publications.

Mckenzie, S. M. (2000). King David A Biography. Oxford: Oxford University Press.

Mendenhall, E. G. (2016). Antik İsrail'in İnancı ve Tarihi (Kitâb-ı Mukaddes Bağlamında Bir Giriş), (Çev. Mia Pelin Özdoğru), İstanbul: İnsan Yayınları.

Meral, Y. (2021). Yahudi Kaynakları Işığında Yahudilik. İstanbul: MilelNihal Yayınları.

Montefiore, S. S. (2016). Kudüs: Bir Şehrin Biyografisi, (Çev. Cem Demirkan), İstanbul: Pegasus Yayınları.

Nâna, M. (2008). Yahudi Tarihi. İstanbul: Selenge Yayınları.

Schama, S. (2019). Yahudilerin Tarihi (M.Ö. 1000- M. S. 1492), (Çev. Leyla Tobguç Basmacı), İstanbul: Alfa Yayınları.

Skolnik, F. (2007). "David". Encyclopaedia Judaica, Vol. 7, Kudüs: Keter Publishing House.

Sözen, M. ve Tanyeli, U. (2010). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Resimler

Res. 1. Orazio Gentileschi, David ile Golyat, 1605-1607, Tuval Üzerine Yağlıboya, 185x136, 5 cm., İrlanda Ulusal Galerisi (www.museum.ie).

Res. 2. Domenico Fetti, David ile Golyat'ın Başı, 1620, Tuval Üzerine Yağlıboya, 153x125, 1 cm., Özel Koleksiyon (www.lib-art.com).

Res. 3. Peter Paul Rubens, David'in Golyat'ı Öldürmesi, 1616, Tuval Üzerine Yağlıboya, 122, 9x99, 1 cm., Norton Simon Müzesi (www.nortonsimon.org).

Res. 4. Abraham Bosse, David ile Golyat, 1651, Aşındırma, 19x13 cm.,
Metropolitan Sanat Müzesi (www.metmuseum.org).